

بناام خدا

انتزاع مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی
ایران از وزارت صنایع و معادن و اداره آن
توسط نهاد ریاست جمهوری

فهرست مطالب

مقدمه ۱

تبیین وظایف و مأموریت‌های مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران و چالش‌های فراروی آن ۳

نگاهی به تکالیف مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران در قانون برنامه چهارم توسعه کشور ۷

بررسی ابعاد حقوقی موضوع انتزاع مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران از وزارت صنایع و معادن ۱۱

استانداردسازی و جایگاه مؤسسه استاندارد در کشورهای مختلف جهان ۱۳

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۱۸

منابع و مأخذ ۱۹

کد موضوعی: ۲۵۰

شماره مسلسل: ۸۱۱۳

دفاتر: مطالعات زیربنایی

مطالعات حقوقی

آذر ماه ۱۳۸۵

انتزاع مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران از وزارت صنایع و معادن و اداره آن توسط نهاد ریاست جمهوری

مقدمه

استاندارد و استانداردسازی از پایه‌های استوار علم و فناوری است که در پیشرفت اقتصاد نقش بسزایی دارد. سازمان بین‌المللی استاندارد (ISO)^۱ تعاریف زیر را در مورد استاندارد و استانداردسازی بیان نموده است. «استاندارد مدرکی است دربرگیرنده قواعد، راهنمایی‌ها یا ویژگی‌هایی برای فعالیت‌ها یا نتایج آن‌ها به منظور استفاده عمومی و مکرر که از طریق همراهی فراهم و به وسیله سازمان شناخته شده‌ای تصویب شده باشد و هدف از آن دستیابی به میزان مطلوبی از نظم در یک زمینه خاص است و استاندارد کردن، عمل ایجاد مقرراتی است برای استفاده عمومی و مکرر با توجه به مشکلات بالفعل و بالقوه که هدف از آن دستیابی به میزان مطلوبی از نظم در یک زمینه خاص است».^۲

به‌طور کلی تثبیت و نگهداری پیشرفت‌های فنی در یک سطح معین جهانی و ارائه فناوری‌های جدید به استانداردهای آن کشور بستگی دارد، در نتیجه توسعه استانداردهای ملی در سطح استانداردهای جهانی و انطباق آن با اصول جهانی نیازمند ساختار مطلوب مؤسسه استاندارد است.

1. International Organization For Standardization

۲. یگانه، استاندارد و استاندارد کردن، ۱۳۷۹، ص ۱۳.

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران در هفدهم خرداد ماه ۱۳۳۹ تحت عنوان قانون «اجازه تأسیس مؤسسه استاندارد ایران» در قالب ۶ ماده به تصویب مجلسین وقت رسید که در چارچوب هدف‌ها و مسئولیت‌های تعیین شده زیر نظر وزارت بازرگانی تأسیس و شروع به‌کار نمود و در سال ۱۳۴۴، اساسنامه مؤسسه به تصویب کمیسیون مشترک داریی مجلسین رسید و وزارت اقتصاد مأمور اجرای این اساسنامه شد. جایگاه سازمانی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران از سال ۱۳۵۳ تا حال حاضر در وزارت صنایع و معادن قرار دارد. به موجب قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی (مصوب مجلس شورای اسلامی در تاریخ ۱۳۷۱/۱۱/۲۵) مؤسسه استاندارد، دارای شخصیت حقوقی مستقل کشوری بوده و به‌صورت غیرانتفاعی اداره می‌شود و مهم‌ترین وظایف آن تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی (رسمی) و نظارت بر اجرای آن‌ها و همچنین انجام تحقیقات مربوط است.

در گزارش حاضر سعی می‌شود با تبیین وظایف مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران و چالش‌های فراروی آن، نگاهی به تکالیف مؤسسه استاندارد در برنامه چهارم توسعه کشور و بررسی ابعاد حقوقی موضوع انتزاع از وزارت صنایع و معادن، به این سؤال اصلی پاسخ داده شود که آیا امکان دارد که مؤسسه استاندارد از وزارت صنایع و معادن منتزع و به نهاد ریاست جمهوری واگذار شود یا خیر؟

تبیین وظایف و مأموریت‌های مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران و چالش‌های فراروی آن

به موجب قانون، مؤسسه استاندارد دارای شخصیت حقوقی مستقل کشوری بوده و به صورت غیرانتفاعی اداره می‌شود و مهم‌ترین وظیفه آن تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی (رسمی) و نظارت بر اجرای آن‌ها و همچنین انجام تحقیقات مربوط است. براساس ماده (۳) قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، وظایف مؤسسه مبتنی بر تحقیقات، تدوین و اجرای استاندارد به شرح زیر است:

۱. تبیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی (رسمی) به‌عنوان تنها مرجع رسمی این وظیفه در کشور،
۲. انجام تحقیقات به‌منظور تدوین استاندارد، بالا بردن کیفیت کالاهای تولید داخلی، کمک به بهبود روش‌های تولید و کارایی صنایع،
۳. ترویج استانداردهای ملی،
۴. نظارت بر اجرای استانداردهای اجباری،
۵. کنترل کیفی کالاهای صادراتی مشمول استاندارد اجباری و جلوگیری از صدور کالاهای نامرغوب به‌منظور فراهم نمودن امکانات رقابت با کالاهای مشابه خارجی و حفظ بازارهای بین‌المللی،
۶. کنترل کیفیت کالاهای وارداتی مشمول استاندارد اجباری به‌منظور حمایت از مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان داخلی و جلوگیری از ورود کالاهای نامرغوب خارجی،

۷. ترویج سیستم بین‌المللی یکاها (SI) به‌عنوان سیستم رسمی اوزان و مقیاس‌ها در کشور و کالیبره کردن وسایل سنجش،
 ۸. آزمایش و تطبیق نمونه کالا با استانداردهای مربوط، اعلام مشخصات، اظهارنظر مقایسه‌ای و صدور گواهینامه‌های لازم.
- علاوه بر موارد بالا مؤسسه استاندارد دارای وظایف انگ‌گذاری و تعیین عیار فلزات گرانبها و تعیین کیفیت و ویژگی‌های کالاهای تولید داخلی و وارداتی از نظر ایمنی و بهداشت عمومی است.
- با نگاهی عمیق به ابعاد وظایف و مأموریت‌های مؤسسه به نظر می‌رسد که طیف بسیار وسیعی از حوزه‌های کاری در سطح ملی نظیر بازرگانی، صنعتی، کشاورزی، حمل و نقل، ساخت و ساز، بهداشت و ایمنی، زیست‌محیطی، فرهنگی، آموزشی، فناوری اطلاعات و همچنین سیستم‌های مدیریت کیفیت، ارزیابی انطباق نظام‌های تأیید صلاحیت و غیره را دربرمی‌گیرد، به‌عبارت دیگر استانداردسازی مقوله‌ای است عام که به همه امور حکومتی مرتبط بوده و تمامی وزارتخانه‌ها، ارگان‌ها و شرکت‌ها اعم از دولتی و غیردولتی را پوشش می‌دهد. به همین دلیل به نظر می‌رسد که وابستگی مؤسسه استاندارد به یک وزارتخانه خاص موجب می‌شود که از میزان اثربخشی آن کاسته شود.
- مهم‌ترین چالش فراروی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران این است که به‌دلیل وابستگی این مؤسسه به وزارت صنایع و معادن به نظر می‌رسد، موضوع استقلال و نظارت این مؤسسه بر اجرای استاندارد محصولات صنعتی دچار خدشه می‌شود، به‌عبارت دیگر مؤسسه استاندارد باید بر واحدهای تولیدی که از وزارت صنایع و معادن پروانه تولید دریافت نموده‌اند، نظارت حاکمیتی داشته باشد که این

امر می‌تواند به ایجاد دوگانگی و تعارض بین مأموریت‌های مؤسسه استاندارد و وظایف و تکالیف وزارت صنایع و معادن منجر شود.

ارکان مؤسسه استاندارد شامل شورای عالی و رئیس مؤسسه است، رئیس مؤسسه به پیشنهاد وزیر صنایع و تصویب شورای عالی استاندارد، با حکم رئیس جمهور برای مدت ۳ سال انتخاب می‌شود و رئیس مؤسسه حکم معاون وزیر صنایع را خواهد داشت و از نظر حقوقی و استخدامی تابع مقررات مربوط خواهد بود. طبق ماده (۱۹) «قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران» مصوب ۱۳۷۶/۳/۱۳ مجلس شورای اسلامی، ترکیب شورای عالی استاندارد عبارت است از:

۱. رئیس جمهور که ریاست شورای عالی را برعهده دارد.
۲. وزیر صنایع، صنایع سنگین، معادن و فلزات، فرهنگ و آموزش عالی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، بازرگانی و کشاورزی.
۳. رئیس اتاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران.
۴. رئیس مؤسسه به‌عنوان دبیر شورای عالی استاندارد.
۵. دو نفر کارشناس در امور استاندارد که به پیشنهاد رئیس مؤسسه و به حکم رئیس جمهور برای مدت سه سال به این سمت انتخاب می‌شوند.

همچنین براساس ماده (۲۰) قانون فوق‌الذکر، مهم‌ترین وظایف و اختیارات شورای عالی استاندارد، رسیدگی به گزارش رئیس مؤسسه در مورد اقدامات و برنامه‌های انجام شده و تعیین خط‌مشی و سیاست آتی مؤسسه در امور استاندارد کشور، تصویب خط‌مشی کلی در زمینه تدوین استاندارد، تصویب آیین‌نامه‌های دولتی

- اداری، استخدامی، بودجه سالانه مؤسسه و تصویب چارت سازمانی مؤسسه، تصویب اجرای اجباری استانداردها در سراسر کشور و ضوابط اجرائی استانداردهای اجباری و تشویقی، اتخاذ تصمیم درباره تفویض قسمتی از اختیارات اجرائی مؤسسه به سایر سازمان‌ها و روابط همکاری با سازمان‌های علمی و مؤسسات مشابه خارجی، تصویب طرح علائم استاندارد به‌عنوان علائم رسمی دولتی و ... است.

چالش موجود در موضوع تبصره «۳» ماده (۱۹) اصلاحیه «قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران» مصوب ۱۳۷۶/۳/۱۳ مجلس شورای اسلامی گویای این امر است که رئیس مؤسسه استاندارد در حالی عضو شورای عالی حفاظت محیط‌زیست، شورای پژوهش‌های علمی کشور، شورای عالی کار، شورای مرکز توسعه صادرات ایران، شورای سازماندهی مبادی ورودی و خروجی مجاز زمینی کشور و شورای عالی نظارت اطاق بازرگانی و صنایع و معادن ایران است که در اکثر این شوراها وزیر صنایع و معادن هم عضویت دارد. بنابراین به نظر می‌رسد عضویت همزمان و با حق رأی مساوی وزیر صنایع و معادن و رئیس مؤسسه استاندارد به‌عنوان معاون وزیر در این شوراها منطقی نیست و در عمل می‌تواند به عدم ابراز نظرات شفاف و متناسب با مصالح و امکانات مؤسسه منجر گردد.^۱

۱. مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، گزارش توجیهی ضرورت استقلال تشکیلات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، ۱۳۸۵.

فرایندها و سیستم‌های مصرف‌کننده انرژی (ماده ۲۰) برنامه چهارم توسعه و بند «الف» ماده (۱۲۱) برنامه سوم توسعه).

- تدوین مقررات و ضوابط مربوط به رعایت استانداردهای مصرف انرژی در طراحی و ساخت ساختمان‌ها (ماده ۲۰) برنامه چهارم توسعه و بند «د» ماده (۱۲۱) برنامه سوم توسعه).

- دولت مکلف است با سیاستگذاری لازم، زمینه تولیدات صنعت خودروی سواری را مطابق با میزان مصرف سوخت در حد استاندارد جهانی و... فراهم نماید (بند «الف» ماده (۲۲)).

استانداردهای غذایی و کشاورزی

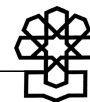
- تهیه و اجرای برنامه‌های ایمنی غذا و کاهش ضایعات مواد غذایی از تولید به مصرف (بند «د» ماده (۸۴)).

استانداردهای مهندسی پزشکی

- تدوین، نظارت و ارزشیابی استانداردها و شاخص‌های بهبود کیفیت خدمات و اصلاح رتبه‌بندی بیمارستان‌ها براساس الگوی ارتقای عملکرد بالینی (بند «الف» ماده (۸۸)).

استانداردهای شیمیایی

- اعمال ضوابط ورود، ساخت، فرمولاسیون و مصرف کودهای شیمیایی و سموم دفع آفات نباتی از جهت تأثیرات زیست‌محیطی توسط... و مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران (بند «ب» ماده (۶۱)).

نگاهی به تکالیف مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران در قانون برنامه چهارم توسعه کشور

در قانون برنامه چهارم توسعه در موارد متعددی به نقش استانداردسازی و اجرا یا رعایت استانداردها در حوزه‌های مختلف اشاره شده که به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم در ارتباط با وظایف مؤسسه استاندارد است، مهم‌ترین این موارد برمبنای تفکیک موضوعی به‌شرح زیر است:

استانداردهای حمل و نقل

- تدوین و به‌کارگیری استانداردهای حمل و نقل با استانداردهای جهانی (ردیف ۱ بند «ه» ماده (۲۸)).

- ارتقای طرح ایمنی وسایط نقلیه موتوری و اعمال استانداردهای مهندسی انسانی و ایمنی لازم (ماده ۸۵).

استانداردهای ساختمانی

- استاندارد کردن مصالح و روش‌های مؤثر در مقاوم‌سازی ساختمانی تا پایان برنامه چهارم و حمایت از تولیدکنندگان آن‌ها (ردیف «۲» بند «ب» ماده (۳۰)).

استانداردهای سوخت و انرژی

- تهیه و تدوین معیارها و مشخصات فنی مرتبط با مصرف انرژی در تجهیزات،

استانداردهای مدیریتی

- ... استقرار نظام مدیریت کیفیت و مهندسی ارزش در پروژه‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای (بند «ج» ماده (۳۱)).

استانداردهای فناوری اطلاعات و ارتباطات

- ... تدوین و تصویب استانداردهای ملی و بین‌المللی نمایش الفبای فارسی در محیط‌های رایانه‌ای (بند «ج» ماده (۱۰۹)).

- ... تهیه برنامه ملی آمار مبتنی بر ... استانداردها، ضوابط، ... (ماده ۵۶).

استانداردهای زیست‌محیطی

- ... شاخص‌های تنوع زیستی کشور می‌بایست تا پایان برنامه چهارم به سطح استانداردهای جهانی نزدیک شود (ماده ۵۸).

- ... استقرار مدیریت یکپارچه سواحل، ضوابط و استانداردهای زیست‌محیطی و دریانوردی، صیادی و آبی‌پروری (ماده ۶۳).

استانداردهای خدماتی، آموزشی و فرهنگی

- احصا و ارتقای سهم بخش فرهنگ، براساس شاخص‌های موردنظر در اقتصاد ملی و منظور نمودن رشد متناسب سالانه در لوایح بودجه برای دستیابی به استانداردهای ملی که در سال اول برنامه چهارم به تصویب دولت می‌رسد (بند «ج» ماده (۱۰۴)).

- تصویب و ابلاغ استانداردهای بهره‌مندی نقاط مختلف کشور از فضاهای فرهنگی،

هنری، ورزشی و گردشگری و ... (بند «د» ماده (۱۰۴)).

- ... تدوین استانداردهای حرفه‌ای معلم (بند «ه» ماده (۵۲)).

- ... استاندارد و متناسب نمودن فضاهای آموزشی، به ویژه مدارس دخترانه (بند «م» ماده (۵۲)).

- تدوین نظام استاندارد و ارزیابی مهارت نیروی کار کشور، با رویکرد بین‌المللی (بند «ج» ماده (۵۵)).

استانداردهای حسابداری، بانکداری و بازرگانی

- تدوین «استاندارد ملی حسابداری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای» (بند «و» ماده (۳۱)).

- رعایت استانداردها و چارچوب نظام بازرگانی و تجارت الکترونیکی (بند «ط» ماده (۳۳)).

- ... بانک‌های عامل ایرانی مکلفاند خدمات مورد نیاز آنها را در سطح استانداردهای بین‌المللی تأمین نمایند (ردیف ۱ بند «الف» ماده (۱۳)).

استانداردهای حفاظتی و امنیتی

- ... استانداردهای سامانه‌های حفاظتی و امنیتی مورد نیاز سازمان‌ها، ادارات، نهادها و وزارتخانه‌ها (ماده (۱۲۳)).

بررسی ابعاد حقوقی موضوع انتزاع مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران از وزارت صنایع و معادن

مجلس شورای اسلامی در برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مصوب ۱۳۷۹/۱/۱۷ اصلاح ساختار تشکیلات، سازماندهی ساختار اداره امور کشور را مورد توجه قرار داده است. به موجب ماده (۱) این قانون در راستای تصحیح، بهسازی و اصلاح نظم اداری در ابعاد تشکیلاتی سازماندهی و ساختار اداره امور کشور، کاهش تصدی‌های دولت، سیستم‌ها و روش‌ها، مدیریت منابع انسانی، مقررات (آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها) و افزایش بهره‌وری دستگاه‌های اجرائی، تشکیل شورای عالی اداری پیش‌بینی شده است.

ماده (۱) برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی را ماده (۱۵۴) قانون برنامه چهارم توسعه مصوب ۱۳۸۳/۶/۱۱ تنفیذ نموده است. بند الف ماده (۱۳۷) قانون برنامه چهارم هم به تشکیلات کلان دستگاه‌های اجرائی و وزارتخانه‌ها اختصاص یافته است. دولت مکلف است لایحه ذیربط را شش ماه پس از تصویب قانون برنامه چهارم به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند که با وجود سپری شدن بیش از ۲ سال، چنین لایحه‌ای از طرف دولت به مجلس شورای اسلامی تقدیم نشده است. براساس بند الف ماده مذکور، «دولت مکلف است تشکیلات کلان دستگاه‌های اجرائی وزارتخانه‌ها را، متناسب با سیاست‌ها و احکام این برنامه و تجربه سایر کشورها، جهت برطرف کردن اثربخشی ناقص، تعارض‌های دستگاهی و غیرکارآمدی و عدم جامعیت، عدم کفایت، تمرکز امور، موازی‌کاری‌ها و همچنین بهره‌گیری از فناوری‌های نوین و روش‌های کارآمد، با هدف نوسازی، متناسب سازی، ادغام و

تجدید ساختار به صورت یک منظومه منسجم کارآمد، فراگیر و با کفایت طراحی نماید و لایحه ذیربط را شش ماه پس از تصویب این قانون به مجلس شورای اسلامی تقدیم کند به طوری که امکان اجرای آن از ابتدای سال دوم برنامه چهارم میسر باشد. بنابراین گرچه برنامه سوم اختیاراتی در ادغام و انحلال تشکیلات اداری به شورای عالی اداری داده است و برنامه چهارم توسعه آن را تنفیذ کرده است ولی ماده (۱۳۷) برنامه چهارم دولت را مکلف نموده است تشکیلات کلان دستگاه‌های اجرائی و وزارتخانه‌ها را با هدف نوسازی، ادغام و تجدید ساختار طراحی و به صورت لایحه به مجلس تقدیم نماید. از آنجا که اساسنامه و قوانین و مقررات مربوط به مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به تصویب مجلس شورای اسلامی رسیده است (از جمله اساسنامه مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی مصوب ۱۳۴۴/۴/۹ و قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران مصوب ۱۳۷۱/۱۱/۲۵)، هر نوع تغییر در وضعیت حقوقی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران منوط به تصویب مجلس شورای اسلامی است. دولت می‌تواند به هنگام تنظیم لایحه موضوع ماده (۱۳۷) قانون برنامه چهارم توسعه، انتزاع مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی از وزارت صنایع و معادن و الحاق آن به نهاد ریاست جمهوری را مورد توجه قرار دهد.

لازم به ذکر است که طبق بند «۱» ماده (۱۹) قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران مصوب ۱۳۷۱/۱۱/۲۵، رئیس جمهور ریاست شورای عالی استاندارد را به عهده دارد و براساس ماده (۲۱)، رئیس مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به پیشنهاد وزیر صنایع و معادن و تصویب شورای عالی استاندارد با حکم رئیس جمهور انتخاب می‌شود. البته در حال حاضر وزیر صنایع و

معادن پاسخگوی امور مربوط به مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی در مقابل مجلس شورای اسلامی است، در حالیکه اگر مؤسسه وابسته به ریاست جمهوری باشد سؤال از رئیس جمهور با مشکلات زیادی مواجه خواهد شد (اصول (۸۸) و (۸۹) قانون اساسی).

استانداردسازی و جایگاه مؤسسه استاندارد در کشورهای مختلف جهان

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی در یک مطالعه تطبیقی^۱ با بررسی ساختار و جایگاه مؤسسات استاندارد موفق، در کشورهای مختلف جهان به خصوص کشورهای توسعه یافته نشان داده که اکثر مؤسسات استاندارد کشورهای مختلف از نظر ساختاری مستقل از یک بخش اقتصادی یا وزارتخانه خاص بوده و دارای نقش فرابخشی است و زیر نظر بالاترین نهاد کشوری انجام وظیفه می‌کند و یا به صورت یک سازمان مستقل و فراگیر توسط بالاترین مقام آن کشور به رسمیت شناخته شده است. در این قسمت تعدادی از مؤسسات استاندارد، صرفاً از نظر جایگاه حقوقی و قانونی در کشورهای مختلف جهان مورد بررسی قرار گرفته که به اختصار به آن‌ها اشاره می‌شود:

۱. مؤسسه استاندارد کانادا

شورای استاندارد کانادا به‌عنوان یک نهاد سلطنتی مستقل، فعالیت‌های استانداردسازی را در کانادا هماهنگ می‌کند (لازم به ذکر است بخشی از بودجه

۱. مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مطالعه تطبیقی جایگاه مؤسسه استاندارد در کشورهای مختلف جهان، ۱۳۸۵.

شورای استاندارد کانادا توسط مجلس تأمین می‌شود).

۲. مؤسسه استاندارد آرژانتین

مؤسسه استاندارد آرژانتین به‌عنوان یک سازمان غیرانتفاعی فعالیت می‌کند و در چارچوب نظام ملی استاندارد، کیفیت و صدور گواهی، توسط دولت به رسمیت شناخته شده است و نحوه روابط آن با دولت در فرمان ریاست جمهوری تعریف شده است.

۳. مؤسسه استاندارد استرالیا

سازمان بین‌المللی استاندارد استرالیا (با مسئولیت محدود) پنج سال پیش به جای سازمان استانداردهای استرالیا تأسیس شده است (سازمان استانداردهای استرالیا بر طبق فرمان سلطنتی تشکیل شده بود) این سازمان جدیدالتأسیس توسط دولت استرالیا به‌عنوان سازمان ملی استاندارد به رسمیت شناخته شده و دارای توافقنامه همکاری با دولت است.

۴. مؤسسه استاندارد انگلستان

مؤسسه استاندارد انگلستان با فرمان سلطنتی تشکیل شده و به صورت مستقل بر طبق تفاهم‌نامه‌ای که با دولت دارد فعالیت می‌نماید.

۵. مؤسسه استاندارد آلمان

مؤسسه استاندارد آلمان به‌عنوان یک سازمان غیرانتفاعی فعالیت می‌کند و در هیأت رئیسه آن نمایندگان گروه‌های ذی‌نفع و ذی‌ربط جامعه از جمله دولت، صنعت، تجارت، اتحادیه‌ها، مراکز علمی و فنی حضور دارند و با دولت فدرال و حکومت‌های محلی قرارداد همکاری دارد.

۶. مؤسسه استاندارد هلند

مؤسسه استاندارد هلند به‌عنوان یک سازمان غیرانتفاعی فعالیت می‌کند و یکی از افراد نهاد سلطنت به‌عنوان حامی^۱ [مسئول] آن محسوب می‌شود و امور آن را هماهنگ می‌سازد.

۷. مؤسسه استاندارد سوئد

مؤسسه استاندارد سوئد به‌عنوان یک سازمان غیرانتفاعی مستقل فعالیت می‌کند.

۸. مؤسسه استاندارد اتریش

مؤسسه استاندارد اتریش به موجب قانون تشکیل شده است و به‌عنوان یک سازمان غیرانتفاعی عام‌المنفعه فعالیت می‌کند.

۹. مؤسسه استاندارد بلژیک

مؤسسه استاندارد بلژیک به‌عنوان یک سازمان غیرانتفاعی فعالیت می‌کند که اساسنامه و ضوابط فعالیت آن براساس فرمان‌های سلطنتی رسمیت پیدا می‌کند.

۱۰. مؤسسه استاندارد فرانسه

مؤسسه استاندارد فرانسه به‌عنوان سازمان ملی استاندارد توسط دولت به رسمیت شناخته شده است.

۱۱. سازمان استاندارد سوئیس

سازمان استاندارد سوئیس به‌عنوان یک سازمان غیرانتفاعی در سطح ملی فعالیت می‌کند.

۱۲. سازمان ملی استاندارد ایتالیا

سازمان ملی استاندارد ایتالیا با فرمان ریاست جمهوری تشکیل شده و توسط هیأت وزیران به رسمیت شناخته شده است و به‌عنوان یک سازمان غیرانتفاعی فعالیت می‌کند.

۱۳. مؤسسه استاندارد هلند

رئیس و اعضای هیأت مدیره مؤسسه استاندارد هلند توسط دولت فدرال منصوب می‌شوند.

۱۴. مؤسسه استاندارد چین

مؤسسه استاندارد چین توسط شورای دولتی تأسیس شده و با هدایت سازمان نظارت بر کیفیت، بازرسی و قرنطینه که یک نهاد مستقل و تابع هیأت وزیران است، فعالیت می‌کند.

۱۵. مؤسسه استاندارد اندونزی

سازمان ملی استاندارد اندونزی طبق فرمان ریاست جمهوری تأسیس شده است و زیر نظر دولت فعالیت می‌کند.

۱۶. مؤسسه استاندارد سنگاپور

سازمان استاندارد، بهره‌وری و نوآوری سنگاپور سازمانی مستقل است که هیأت مدیره آن را دولت تعیین می‌کند.

۱۷. مؤسسه استاندارد بلاروس

سازمان استاندارد، اندازه‌شناسی و صدور گواهی بلاروس تحت نظر شورای وزیران فعالیت می‌کند.

۱۸. مؤسسه استاندارد بلغارستان

مؤسسه استاندارد بلغارستان سازمانی مستقل است که رئیس آن با تصمیم هیأت وزیران و توسط نخست وزیر منصوب می‌شود.

۱۹. سازمان استاندارد آذربایجان

سازمان دولتی استاندارد، اندازه‌شناسی و ثبت اختراعات آذربایجان، براساس فرمان ریاست جمهوری تأسیس شده است و تحت نظر هیأت وزیران فعالیت می‌کند.

۲۰. سازمان استاندارد ازبکستان

سازمان استاندارد، اندازه‌شناسی و صدور گواهی ازبکستان، تحت نظر هیأت وزیران فعالیت می‌کند.

۲۱. مؤسسه استاندارد لهستان

سازمان استاندارد لهستان تحت نظر شورای وزیران فعالیت می‌کند.

۲۲. مؤسسه استاندارد اوکراین

مؤسسه استاندارد اوکراین با عنوان شورای دولتی مقررات فنی و سیاست‌های مصرف‌کنندگان اوکراین، به موجب فرمان ریاست جمهوری تأسیس شده است و تحت نظر شورای وزیران فعالیت می‌کند.

۲۳. مؤسسه استاندارد زلاندنو

سازمان استاندارد زلاندنو زیر نظر شورای استاندارد زلاندنو که یک نهاد سلطنتی مستقل است، فعالیت می‌کند.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران به موجب قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی مصوب مجلس شورای اسلامی در بهمن‌ماه ۱۳۷۱، دارای شخصیت حقوقی مستقل کشوری بوده و به‌صورت غیرانتفاعی اداره می‌شود و مهم‌ترین وظیفه آن تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی (رسمی)، نظارت بر اجرای آن‌ها و انجام تحقیقات مربوط است.

مهم‌ترین چالش فراروی مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، وابستگی این مؤسسه به وزارت صنایع و معادن از یکسو و موضوع نظارت آن بر اجرای استاندارد تولیدات صنعتی از سوی دیگر است که علاوه بر خدشه‌دار شدن استقلال مؤسسه باعث ایجاد دوگانگی و تعارض بین مأموریت‌های مؤسسه استاندارد و وظایف وزارت صنایع و معادن می‌شود.

بنابراین با توجه به تجربه سایر کشورها بر مبنای مطالعه تطبیقی انجام شده و رفع چالش‌های موجود به نظر می‌رسد ارتقای سازمانی این مؤسسه و انتزاع از وزارت صنایع می‌تواند یکی از راه‌حل‌ها باشد و یک گزینه منتزع شدن مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران از وزارت صنایع و معادن و اداره آن توسط نهاد ریاست جمهوری است که می‌تواند به استقلال و اثربخشی بیشتر مؤسسه استاندارد و رشد کمی و کیفی فعالیت‌های آن کمک نماید.

البته لازم به ذکر است که پس از انتزاع مؤسسه استاندارد، موضوع پاسخگویی امور مربوط به مؤسسه از وزارت صنایع و معادن به ریاست جمهوری واگذار

می‌شود و این امر می‌تواند پاسخگویی مؤسسه در مقابل مجلس شورای اسلامی را با مشکلات زیادی مواجه سازد.

منابع و مأخذ

۱. اساسنامه مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران مصوب ۱۳۴۴/۴/۹.
۲. قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران مصوب ۱۳۷۱/۱۱/۲۵.
۳. قانون اصلاح، قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران مصوب ۱۳۷۶/۳/۱۳.
۴. مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، گزارش توجیهی ضرورت استقلال تشکیلات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، ۱۳۸۵.
۵. یگانه، مهرداد، استاندارد و استاندارد کردن، مرکز آموزش و تحقیقات صنعتی ایران، ۱۳۷۹.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۸۱۱۳

عنوان گزارش: انتزاع مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران از وزارت صنایع و معادن و اداره آن توسط نهاد ریاست جمهوری

Report Title: A View on the Separation of the Institute of Standards & Industrial Research of Iran From Industries & Mines Ministry - It's Operation by Presidential Organization

نام دفاتر: مطالعات زیربنایی و مطالعات حقوقی

تهیه و تدوین: علی اصغر اژدری (مطالعات زیربنایی)، خیرا... شهبازی (مطالعات حقوقی)

ناظر علمی: محمدرضا محمدخانی

متقاضی: محسن کوهکن (عضو کمیسیون اصل نودم قانون اساسی)

ویراستار: —

واژه‌های کلیدی و معادل انگلیسی آن‌ها:

۱. مؤسسه استاندارد (Institute of Standards)

۲. مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران

(Institute of Standards & Industrial Research of Iran)

منابع و مآخذ تهیه گزارش:

در انتهای گزارش درج شده است.

تاریخ انتشار: ۱۳۸۵/۹/۲۹